

بررسی رابطه ی رشد زبان با رشد اجتماعی دانش آموزان پایه اول

شهرستان مریوان

نگارش

یاسین رستمی

استاد راهنما: دکتر فریده حمیدی

استاد مشاور: مجید ابراهیم دماوندی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته روان شناسی تربیتی

اسفندماه 1390

الحمد لله
البرحمين

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم؛

آن‌ها که وجودم برایشان همه رنج بود و وجودشان برایم همه عمر

توانشان رفت به تا به توانایی برسم

مویشان سفید گشت تا رویم سفید بماند

آن‌ها که فروغ نگاهشان، گرمی کلامشان و روشنی بیانشان سرمایه‌های جاودانی من است

آن‌ها که راستی قامت در شکست قامتشان تجلی یافت

در برابر وجود گرامیشان زانوی ادب بر زمین می‌نهم و با دلی مملو از عشق و محبت و

خضوع بر دستشان بوسه می‌زنم.

تشکر و قدردانی

از استاد راهنمای بزرگوارم خانم دکتر فریده حمیدی که زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده گرفتند و با دقت و حوصله اینجانب را در تهیه و تدوین این پژوهش یاری کرده و افق های جدیدی در برابر دیدگانم گشودند؛

و هم چنین

از استاد مشاور گرامیم جناب آقای مجید ابراهیم دماوندی به پاس همراهی بی دریغ و هم فکری های سودمندشان بی نهایت تشکر و قدردانی می کنم.

چکیده

هدف پژوهش بررسی میزان رابطه‌ی رشد زبان و مهارت‌های آن با رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان مریوان بود. برای بررسی این هدف از میان دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان مریوان که در سال تحصیلی 90 - 1389 مشغول به تحصیل بودند، 260 نفر (140 پسر و 120 دختر) به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای تحقیق شامل آزمون رشد زبان Told p-3 که شامل 6 خرده‌مقیاس اصلی و 3 خرده‌مقیاس فرعی بود، برای سنجش رشد زبان و مهارت‌های آن و پرسشنامه رشد اجتماعی واینلند برای سنجش رشد اجتماعی است. نتایج به روش توصیفی (میانگین، انحراف معیار، واریانس و همبستگی پیرسون) و استنباطی (رگرسیون گام به گام، Z فیشر و آزمون t گروه‌های مستقل) تحلیل شدند.

نتایج حاصل از اجرای پرسشنامه‌ها و تحلیل آن‌ها نشان داد که همبستگی معناداری بین رشد زبان و رشد و رشد اجتماعی وجود دارد ($r=0.753$). نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که مؤلفه معاشناسی بیش از دیگر مؤلفه‌ها و به میزان 47.9 درصد رشد اجتماعی را تبیین و پیش‌بینی می‌کند و مؤلفه‌ی نحو به عنوان متغیر دوم همراه با معاشناسی منجر به افزایش ضریب تعیین و تبیین به مقدار 56.9 درصد از واریانس رشد اجتماعی شده است یعنی مؤلفه‌ی نحو به تنهایی 0.09 درصد از واریانس را تبیین می‌کند. بقیه متغیرها قادر به افزایش سهم معنی‌دار در پیش‌بینی نبودند. همچنین نتایج نشان داد که رابطه‌ی معناداری بین رشد زبان و رشد اجتماعی در گروه دختر و پسر وجود دارد (پسر $r=0.743$ و دختر $r=0.76$). نتایج تحلیل Z فیشر نشان داد که این روابط معنادار نیست. نتایج آزمون t هم نشان داد که رابطه‌ی معناداری بین رشد زبان گفتاری و مهارت‌های آن و رشد اجتماعی به تفکیک جنسیت وجود دارد. به طوری که دختران در رشد زبان و مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، معاشناسی و نحو و همچنین رشد اجتماعی تا حدودی بهتر از پسران عمل می‌کنند اما در مهارت سازماندهی تفاوت معناداری یافت نشد. همچنین نتایج نشان داد که رابطه معناداری بین هر یک از مهارت‌های زبان و رشد اجتماعی است.

کلید واژه‌ها: رشد زبان، رشد اجتماعی، دانش‌آموز، پایه اول

فصل اول: مقدمه (1-9)

2	1-1-1 مقدمه
3	2-1 بیان مسئله
5	3-1 اهمیت و ضرورت تحقیق
7	4-1 اهداف تحقیق
7	1-4-1 هدف کلی
7	2-4-1 اهداف جزئی
8	5-1 قلمرو تحقیق
8	1-5-1 قلمرو مکانی تحقیق
8	2-5-1 قلمرو زمانی تحقیق
8	6-1 سؤالات یا فرضیات تحقیق
8	1-6-1 فرضیه اصلی
8	2-6-1 فرضیات فرعی
8	3-6-1 سوالات تحقیق
9	7-1 تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها
9	1-7-1 تعریف نظری رشد زبان
9	2-7-1 تعریف عملیاتی رشد زبان
9	3-7-1 تعریف نظری رشد اجتماعی
9	4-7-1 تعریف عملیاتی رشد اجتماعی

فصل دوم: ادبیات و پیشینه تحقیق (10-83)

11	مقدمه
11	1-2 چارچوب نظری تحقیق
11	1-1-2 ویژگی های زبان
12	2-1-2 سطوح زبان

13	3-1-2- جنبه های اساسی زبان
14	4-1-2- نقش ها یا دلایل استفاده از زبان
15	5-1-2- مراحل اکتساب زبان
17	6-1-2- رشد زبان و ادراک اولیه زبان
19	7-1-2- آماده شدن برای صحبت کردن و تولید ابتدایی سخن
19	1-7-1-2- رشد پیش زبانی
22	2-7-1-2- رشد زبانی
27	8-1-2- رشد زبان در کودکان 2 تا 6 ساله
29	9-1-2- رشد زبان در کودکان 6 تا 11 ساله
30	10-1-2- چند دیدگاه متمایز در زمینه رشد زبان
31	1-10-1-2- دیدگاه رفتارگرا
32	2-10-1-2- دیدگاه نهادگرا
35	3-10-1-2- دیدگاه پردازشی
36	4-10-1-2- دیدگاه شناختی
41	5-10-1-2- نظریه ی یادگیری اجتماعی
42	11-1-2- عوامل موثر در زبان آموزی و رشد زبان کودکان
43	12-1-2- تاثیر عوامل مختلف بر رشد زبان
43	1-12-1-2- تاثیر تلویزیون بر رشد زبان کودکان
44	2-12-1-2- تاثیر صحبت کردن مراقبت کننده بر اکتساب زبان کودکان
45	3-12-1-2- تاثیر سن مراقبت کننده بر رشد زبان
45	4-12-1-2- تاثیر والدین بر رشد زبان
46	5-12-1-2- تاثیر همسالان بر رشد زبان
47	6-12-1-2- تاثیر مدرسه بر رشد زبان
48	7-12-1-2- اثر پرورشگاه روی رشد زبان

- 48 8-12-1-2- اثر ترتیب تولد روی رشد زبان کودکان
- 49 9-12-1-2- اثر چند زبانگی روی رشد زبان
- 50 10-12-1-2- تأثیر وضعیت اقتصادی اجتماعی خانواده بر رشد زبان کودکان
- 51 11-12-1-2- اثر فرهنگ و نژاد بر رشد زبان کودکان
- 52 13-1-2- اجتماعی شدن
- 53 14-1-2- تعاریف رشد اجتماعی
- 53 15-1-2- رشد اجتماعی
- 54 16-1-2- اهمیت رشد اجتماعی
- 54 17-1-2- متغیرهای مؤثر در رشد اجتماعی
- 55 18-1-2- مفاهیم و مؤلفه ها
- 56 19-1-2- علائم و نشانه های رشد اجتماعی
- 56 20-1-2- عوامل اجتماعی
- 56 21-1-2- مراحل اجتماعی شدن کودکان
- 59 22-1-2- خانواده و رشد اجتماعی کودکان
- 60 23-1-2- خواهران، برادران و اجتماعی شدن
- 61 24-1-2- مدرسه و رشد اجتماعی کودکان
- 62 25-1-2- گروه همسالان و رشد اجتماعی کودکان
- 62 26-1-2- اهمیت وجود مربیان در رشد اجتماعی کودک
- 63 27-1-2- اهمیت بازی در رشد اجتماعی کودک
- 64 28-1-2- دیدگاه های مختلف در مورد رشد اجتماعی
- 64 1-28-1-2- دیدگاه روان تحلیل گری
- 66 2-28-1-2- دیدگاه یادگیری اجتماعی
- 67 3-28-1-2- دیدگاه های هنجاری - نمویافتگی
- 69 29-1-2- سازگاری اجتماعی

71	30-1-2- مهارت های اجتماعی
74	31-1-2- نقش همسالان
75	3-2- پیشینه تحقیقاتی
75	1-3-2- پیشینه داخلی
78	2-3-2- پیشینه خارجی
83	4-2- خلاصه پیشینه

فصل سوم: روش شناسی (91- 85)

86	مقدمه
86	1-3- روش و طرح تحقیق
86	2-3- فرآیند اجرای تحقیق
86	3-3- جامعه آماری
87	4-3- نمونه و روش نمونه گیری
87	5-3- ابزار جمع آوری داده ها
87	1-5-3- آزمون رشد زبان Told-p-3
88	1-1-5-3- موارد استفاده آزمون
89	2-1-5-3- نمره گذاری
89	3-1-5-3- پایایی و روایی
89	2-5-3- مقیاس رشد اجتماعی واینلند
90	1-2-5-3- نمره گذاری
91	2-2-5-3- روایی و اعتبار
91	6-3- روشهای آماری تحلیل داده ها

فصل چهارم: یافته ها (104- 92)

93	مقدمه

1-4-1- آمار توصیفی	93
1-1-4- آمار توصیفی مربوط به جنسیت پاسخگویان	93
2-1-4- آمارهای توصیفی مربوط به متغیر رشد زبان	94
3-1-4- آمارهای توصیفی مربوط به مؤلفه های رشد زبان پسران و دختران	94
4-1-4- آمارهای توصیفی مربوط به متغیر رشد اجتماعی	96
2-4- روابط بین متغیرها و نتایج تحلیل استنباطی	97
1-2-4- بررسی فرضیه اصلی تحقیق (رابطه ی بین رشد زبان با رشد اجتماعی دانش آموزان)	97
2-2-4- بررسی فرضیه های فرعی	98
1-2-2-4- بررسی رابطه ی بین مؤلفه های زبان و رشد اجتماعی	98
2-2-2-4- بررسی رابطه ی بین رشد زبان با رشد اجتماعی دختران	99
3-2-2-4- بررسی رابطه ی بین رشد زبان با رشد اجتماعی پسران	100
4-2-2-4- معنادار بودن تفاوت دو ضریب همبستگی دختران و پسران	100
3-2-4- بررسی سوالات تحقیق	101
1-3-2-4- آیا بین رشد زبان و مهارت های آن در دختران و پسران تفاوت دارد؟	101
2-3-2-4- آیا بین مهارت رشد اجتماعی دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟	104

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری (105-113)

مقدمه	106
1-5- خلاصه نتایج	106
2-5- بحث و نتیجه گیری	107
3-5- محدودیت های در اختیار محقق	110
4-5- محدودیت های خارج از اختیار محقق	110
5-5- پیشنهادهای برگرفته از یافته های تحقیق	111
6-5- پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده	111

113	منابع و مآخذ
124	پیوست ها

فهرست جداول

صفحه	عنوان
35	جدول (1-2): مدل یادگیری زبان در دیدگاه نهادگرا
36	جدول (2-2): مدل پردازشی زبان
36	جدول (3-2): مدل یادگیری زبان در نظریه پردازشی
88	جدول (1-3): مدل دو بعدی آزمون رشد زبان
93	جدول (1-4): توزیع فراوانی بر حسب جنسیت
94	جدول (2-4): آمارهای توصیفی مربوط به رشد زبانی دانش آموزان
95	جدول (3-4): آمارهای توصیفی مربوط به مؤلفه های رشد زبان پسران و دختران
96	جدول (4-4): آمارهای توصیفی مربوط به رشد اجتماعی دانش آموزان
97	جدول (5-4): رابطه ی بین رشد زبان و رشد اجتماعی
98	جدول (6-4): رابطه ی بین مؤلفه های زبان و رشد اجتماعی
99	جدول (7-4): تحلیل رگرسیون گام به گام
99	جدول (8-4): ضرایب رگرسیون
100	جدول (9-4): رابطه ی بین رشد زبان با رشد اجتماعی دختران
100	جدول (10-4): رابطه ی بین رشد زبان و رشد اجتماعی پسران
101	جدول (11-4): Z فیشر
101	جدول (12-4): آمارهای توصیفی رشد زبان به تفکیک جنسیت
101	جدول (13-4): آزمون تفاوت میانگین (t-test) مربوط به تفاوت جنسی در رشد زبان
102	جدول (14-4): آمارهای توصیفی مربوط به مهارت های رشد زبان به تفکیک جنسیت

جدول (4-15): آزمون تفاوت میانگین (t-test) مربوط به رابطه بین جنسیت و مهارت‌های رشد زبان.. 103

جدول (4-16): رابطه ی بین جنسیت و رشد اجتماعی 104

جدول (4-17): آزمون تفاوت میانگین (t-test) مربوط به رابطه ی بین جنسیت و رشد اجتماعی ... 104

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
92	نمودار (4-1): توزیع فراوانی بر حسب جنسیت
93	نمودار (4-2): میانگین رشد زبان در دختران و پسران
95	نمودار (4-3): میانگین مؤلفه های رشد زبان در دو گروه دختر و پسر
96	نمودار (4-4): میانگین رشد اجتماعی در دختران و پسران

فصل اول

مقدمه

1-1- مقدمه

یکی از اهداف اصلی آموزش و پرورش کمک به دانش آموزان برای کسب قدرت بیان مطالب به طور مطلوب است. معلمان و والدین با آگاهی از این که زبان ابزاری برای بیان اندیشه ها و عقاید، مطلب و خواست ها و برقراری ارتباط با دیگران است. می توان ضمن آشنایی با انواع زبان و به کارگیری روش های رشد زبان، قدرت بیان را در فرزندانشان بهبود بخشند، چرا که اساسی ترین توانایی های تحصیلی، یعنی خواندن و نوشتن، مبتنی بر فعالیت های پیچیده ای است که مستقیماً با درک زبان ارتباط دارند. مهم ترین ابزار انسان ها برای برقراری ارتباط با یکدیگر، زبان است. زبان ابزاری است برای بیان اندیشه ها و در عین حال بهتر اندیشیدن. کودک نیز برای برقراری ارتباط با دیگران از زبان استفاده می کند. تکامل زبان در کودک از ویژگی هایی برخوردار است که آگاهی از آن ها در شناخت هر چه بهتر کودک مؤثر است (احدی و بنی جمالی، 1388).

نقش زبان از دو جهت حائز اهمیت است: نخست آن که به عنوان وسیله ارتباط اجتماعی عمل می کند و دوم آن که وسیله ای است برای تفکر. زبان که به عنوان یک ابزار ارتباط اجتماعی عمل می کند خود تحت تأثیر عوامل اجتماعی متعددی رشد می کند. از جمله این عوامل والدین، رسانه های گروهی، توانایی خواندن، معلمان و مدرسه و ... هستند. مدرسه محیطی است که کودک در مورد دنیای پیرامون خود، درباره روابط صحیح اجتماعی و افراد غیر از خانواده می آموزد. او در این محیط، از خانواده جداست، با مسائل اجتماعی و آکادمیک مواجه است و ناگزیر از دوست یابی است (سارلس¹، 2004). در طول تاریخ انسان مجبور به برقراری ارتباط و رابطه با دیگران بوده است. هرگاه دو انسان در جایی می زیسته اند، بین آن ها روابط انسانی نیز وجود داشته است. بنابراین ارتباط عبارت است از فرایند انتقال و تبادل افکار، اندیشه ها، احساسات و عقاید دو فرد یا بیش تر با استفاده از علائم و نمادهای مناسب به منظور تأثیر، کنترل و هدایت یکدیگر (شعبانی، 1377). به درستی می توان گفت که ارتباط از جمله پدیده هایی است که با همه جوانب زندگی انسان پیوند خورده و فقط از طریق نوعی ارتباط است که افراد انسان می توانند با هم مراوده کرده و به حیات اجتماعی خود ادامه دهند.

انسان اصالتاً موجودی است اجتماعی و جنبه ی اجتماعی رشد کودک پایه و اساس زندگی انسانی را تشکیل می دهد. لازمه ی زندگی اجتماعی، آمادگی روانی، برخورداری از مهارت های اجتماعی، اعتماد

¹ - Sarles

به نفس و قدرت سازگاری اجتماعی است. پس بدون تردید از نظر اجتماع مهم ترین بعد شخصیت افراد، بعد اجتماعی شخصیت ایشان است (افروز، 1381).

از جمله عوامل اجتماعی شدن کودکان، کودکان، پیش دبستانی و دبستان است. محیط کودکان در واقع اولین برخورد با گروه همسالان را برای کودک فراهم می آورد. کودک در کودکان روشی را پیش می گیرد که با روش او در خانواده متفاوت است. در کودکان الگوهای رفتاری کودک تعدیل می شود و روش های سازگاری جدید را فرا می گیرد. در واقع برنامه ها و فعالیت های خاص کودکان برای دستیابی به اهداف مختلفی نظیر توسعه مهارت های اجتماعی کودکان در مراکز پیش دبستانی با استفاده از فعالیت هایی مانند پرورش حس مسئولیت پذیری، تقویت اندیشه، رعایت حقوق فرد و دیگران، آمادگی و توانایی در توجه به مالکیت و تملک اشیاء مربوط به دیگران، آشنایی با قوانین و مقررات خانه، مدرسه، محله و جامعه، شناخت نهادهای ملی، ایجاد علاقه به بازی و فعالیت های گروهی، توسعه روابط با دیگران و ایجاد ارتباط با دوستان جدید، توسعه شیوه های برخورد با دیگران و مهارت در معرفی خود به دیگران، زمینه رشد مهارت های اجتماعی و سازگاری اجتماعی را فراهم می کند (شعاری نژاد، 1381).

بنابراین با توجه به اهمیت زیاد زبان در برقراری ارتباط در جامعه این تحقیق به بررسی رابطه ی بین رشد زبان و رشد اجتماعی و تأثیر عوامل مختلف اجتماعی بر رشد زبان و بالعکس تأثیر زبان و مؤلفه هایش به عنوان مهم ترین عامل در برقراری ارتباط با دیگران، بر رشد اجتماعی و اجتماعی شدن کودکان می پردازد.

1-2- بیان مسئله

یکی از ابعاد رشد انسان، رشد زبانی است. زبان وسیله ای برای برقراری ارتباط با دیگران است. زبان به ما امکان می دهد با افراد پیرامون خود گفتگو کنیم. همچنین امکان فکر کردن درباره ی چیزها و فرآیندهایی را که به طور معمول نمی توانیم آن ها را ببینیم، بشنویم، احساس کنیم، لمس کنیم یا بچشیم، به ما می دهد (خرازی و حجازی، 1387). زبان تحت تأثیر عوامل متعددی چون عوامل زیستی و محیطی رشد می کند. اما تأثیر هر یک از این عوامل در رشد زبان یکسان نیست. از مهم ترین عوامل محیطی مؤثر در رشد زبان خانواده، مدرسه و همسالان و تلویزیون است.

بخش اعظم اوقات کودکان در مدرسه صرف خواندن و نوشتن می شود. کودک در این سنین با همکلاسیهای خود تعامل دارد، او با تکالیف مدرسه مواجه است، با کلمات آشنا می شود، نظرات خود را

وارد داستان هایش می کند و می تواند در مورد موضوعی که خوانده یا شنیده است، با فردی بزرگتر بحث کند (پیرسون¹، 2000). معلم شاید اولین کسی است که به مشکلاتی در مهارت های شنیداری و گفتاری کودک پی می برد. او ممکن است متوجه شود که کودک در پیروی از قواعد شفاهی تکالیف درسی با مشکل مواجه است. گاه کودک در بیان عواطف خود تلاش زیادی می کند و گاه برای توصیف شیئی یا واقعه ای به دنبال کلمه مورد نظر، ذهن خود را زیر و رو می کند. این مشکلات گاه در حیطه ی زبان بیانی است که شامل توانایی های کودک در ارتباط با دیگران از طریق صحبت کردن و نوشتن می شود و گاه در حیطه ی زبان دریافتی است یعنی توانایی کودک در درک و فهم اطلاعات دریافتی از دیگران به صورت کلامی و نوشتاری است. گاهی نیز این مشکلات در حیطه تلفظ و تولید آوا است که شامل توانایی کودک در تلفظ صحیح کلمات می شود (بروچ²، 2003).

بنابراین با توجه به موارد فوق می توان به اهمیت تأثیر زبان در برقراری ارتباط و رشد اجتماعی کودکان پی برد. تعدادی از مطالعات نیز به رابطه ی همبستگی بین زبان و رشد اجتماعی رسیده اند. در مطالعه ای که هوف³ (2005) انجام داده است، والدین را در رشد زبان مؤثر می داند و معتقد است که والدین اولین منبع تجربه زبان برای اکثر بچه ها هستند و والدین خیلی از تجارب را برای آن ها فراهم می کنند. نتایج تحقیق اسمیت (2009) نشان داد که آدم ها به طور فوق العاده و به کمک زبان موفق به حل مسائل اجتماعی می شوند. نایگلز⁴ (2000) اثبات کرد که بچه ها با تماشای تلویزیون کلمه های مخصوص نشان داده شده در برنامه های تلویزیونی را یاد می گیرند. در تحقیق دیگر تأثیر مدرسه بر رشد زبان کودکان مورد بررسی قرار گرفته است. برای کودکان، مدرسه محیط دیگری است که در آنجا زبان را می شنوند و یاد می گیرند، و تجارب زبانی بچه ها در مدرسه با تجارب زبانی آن ها در خانه متفاوت است (هوف، 2005). تحقیقی که کازدن (2001) روی کودکان انجام داد نشان داده است که ایجاد فرصت های زبان شفاهی در خانه و مدرسه و تشویق کودکان برای حرف زدن در سنین پایین تر و بعد از آن باعث رشد اجتماعی کودکان می شود.

در تحقیقی دیگر که در مورد کودکان هفت ساله انجام گرفته است، از تعامل شاگردان با معلم و والدینشان، بازی کردن با کودکان دیگر، صحبت کردن با آن ها و کتاب خوانی برای آن ها توسط

¹ - Pearson

² - Broth

³ - Hoff

⁴ - Nigles

معلمان و والدین به عنوان عامل مهم رشد زبانی در آن ها یاد شده است (دیکسون¹، 2001). در تحقیقی دیگر که اکائر و استاگنیتی² (2011) بر روی کودکان 5 تا 8 ساله انجام دادند، نشان دادند که بازی و مهارت های اجتماعی که کودکان در هنگام بازی دارند باعث بهبود مهارت های زبانی کودکان و در نتیجه افزایش رشد اجتماعی آن ها می شود.

دختران و پسران به روش های کاملاً متفاوتی با یکدیگر ارتباط برقرار می کنند. آن ها از زبان برای اهداف متفاوتی استفاده می کنند. در حقیقت دلیل تفاوت گفتاری دختران و پسران بیشتر در حیطه فرهنگ است. فرهنگی که در آن سطح انتظارات از پسر و دختر متفاوت است و از آن ها انتظار می رود که رفتارهای گوناگونی داشته باشند. دختران و پسران در دنیاهایی متفاوت از کلمات و عبارات رشد می کنند. و به شیوه هایی کاملاً متفاوت با دوستان خود صحبت می کنند.

بنابراین با توجه به توضیحات بالا و اینکه پایه اول سن ورود کودکان به مدرسه است و در این سن کودکان با زبانی آشنا می شوند که ممکن است با زبان گفتاری خانه متفاوت باشد و اینکه زبان تأثیر بسیار زیادی در برقراری ارتباط در مدرسه و در دوست یابی و در نتیجه در پیشرفت تحصیلی کودکان دارد و زبان وسیله ای برای بیان ایده ها و نظرات دانش آموزان است بنابراین لازم به نظر می رسد تحقیقاتی در زمینه بررسی رشد زبان و تأثیر آن بر رشد اجتماعی و همچنین در زمینه تفاوت های جنسی در زبان در این سن صورت بگیرد. تحقیق حاضر به والدین و معلمان کمک می کند تا اطلاعاتشان درباره ی اهمیت زبان در رشد اجتماعی بیشتر شود و از والدین و مربیان و معلمان انتظار می رود با خواندن این تحقیق فرصت هایی را برای دانش آموزان به وجود بیاورند تا بیشتر و بیشتر به گفتگو با همسالان و بزرگترها پردازند تا شاید بتوانند رشد زبان آنان را تقویت بکنند. حال با توجه به توضیحات فوق، سوال اصلی ما در این تحقیق این است که: آیا بین رشد زبان و رشد اجتماعی دانش آموزان پایه اول رابطه وجود دارد؟

1-3- اهمیت و ضرورت تحقیق

گفتار بخش مهم ارتباط انسانی است. رشد زبانی و رشد تفکر هر دو تحت تأثیر توانایی فرد در تلفظ کلمات و صداها به عنوان واحدهای معنادار سخن است. مشکلات گفتاری ممکن است از چند لحاظ موجب نقص یادگیری شود. مشکلات گفتاری شامل این موارد است: 1- مشکلات تولیدی 2- مشکلات آوایی 3- لکنت زبان. مشکلات گفتاری اغلب به مشکلات دیگر نیز می انجامد. بسیاری از دانش

¹ - Dekinson

² - O'Connor & Stagnitti

آموزانی که دچار مشکلات گفتاری اند در سازگاری اجتماعی با مشکلات رویه رو هستند (گلاور، به نقل از خرازی، 1386). توانایی دریافت و ارسال پیام های واضح ارتباطی، به عنوان یکی از مقوله های مربوط به مهارت های ارتباطی مورد نظر قرار گرفته است. نه تنها دریافت و ارسال پیام به معنای عام، بلکه توانایی کشف معنای حقیقی پیام های کلامی و غیر کلامی در ارتباط اجتماعی نیز حائز اهمیت است (به نقل از فداکار، 1384). امروزه بر همگان روشن است که مدرسه یک وظیفه اجتماعی دارد که اهمیت آن کمتر از بعد آموزشی نیست و در شکل گیری شخصیت اجتماعی فرد بسیار مؤثر است و دیگر اینکه هیچ فردی به تنهایی و دور از اجتماع نمی تواند زندگی کند و وقتی در اجتماع زندگی می کند در گروه های مختلف اجتماعی عضویت پیدا می کند. آنگاه میزان موفقیت وی در گروه های اجتماعی بستگی به این دارد که تا چه اندازه آموزش لازم را برای برقراری روابط احترام آمیز و مطلوب دیگران دیده باشد چه تعاملاتی داشته باشد و تا چه حد از رشد اجتماعی برخوردار باشد. بدیهی است که هدف اصلی تعلیم و تربیت ایجاد زمینه های مناسب جهت رشد و شکوفایی استعدادهای بالقوه دانش آموزان است. در راستای رسیدن به این هدف در ابعاد مختلف جسمی، عاطفی، ذهنی، فرهنگی و اجتماعی یعنی رشد همه جانبه، لازم است شرایط، امکانات و محیط را فراهم ساخت تا فراگیران بتوانند آمادگی و شایستگی لازم برای زندگی مطلوب را کسب کنند. یکی از ابعاد رشد فرد، بعد اجتماعی است و از آنجا که انسان موجودی اجتماعی است، بر همین مبنا یکی از جنبه های روانی انسان جنبه اجتماعی است که از طریق ادراکات، زبان و اندیشه ها موجبات ارتباط افراد با همدیگر فراهم می آید (شریعتمداری، 1382).

معلمان و مربیان در رشد اجتماعی دانش آموزان نقش بسزایی دارند. در این میان، مدرسه در انتقال هنجارها و ارزش های جامعه به دانش آموزان نقش حیاتی بر عهده دارد (شعاری نژاد، 1381). یادگیری مشارکتی در مدرسه در واقع، دانش آموزان را ترغیب می کند تا با یکدیگر گفتگو کنند، نظریات خود را مطرح کنند و به آموزش یکدیگر پردازند. این گفتگوها و تعامل ها در رشد قدرت بیان مؤثر است. به علاوه آن ها یاد می گیرند که چگونه به بیان خواسته های خود پردازند و با یکدیگر ارتباط مؤثر برقرار کنند. معلمان و والدین با آگاهی از این که زبان ابزاری برای بیان اندیشه ها و عقاید، مطالب و خواست ها و برقراری ارتباط با دیگران است، می توانند ضمن آشنایی با انواع زبان (زبان گفتاری و علامتی - نشانه ای) و به کارگیری روش های رشد زبان، قدرت بیان را در فرزندانشان بهبود بخشند، چرا که اساسی ترین توانایی های تحصیلی، یعنی خواندن و نوشتن، مبتنی بر فعالیت های پیچیده ای است که مستقیماً با درک زبان ارتباط دارند.

کودکان زمانی مهارت های ارتباطی را فرا می گیرند که منظمآ آن ها را به کار گیرند. مکالمه مکرر با یک بزرگسال موجب تقویت توانایی کودک در تفکرات اساسی، رشد لغات، مهارت های اجتماعی و خلاصه تماس مداوم با احساسات و نیازهای کودک می شود. هیچ چیز جای مکالمه طولانی و منظم کودک با بزرگسالان را نمی گیرد (گلاور¹، 1381). بر اساس نظریه های رفتاری (اسکینر) آنچه باعث افزایش دامنه لغات و رشد زبانی کودکان می شود علاوه بر خانواده، محیط مدرسه، معلمان، همکلاسی ها و ... است که زمینه ی یادگیری کودک را فراهم می کنند و کودک با مشاهده، سرمشق گیری و تقلید از رفتار کلامی آن ها به رشد زبان و گفتار خود کمک می کند. این تحقیق به والدین، مربیان و معلمان کمک می کند تا با فراهم آوردن موقعیت ها و فرصت های لازم برای کودکان، در جهت تقویت و رشد بیشتر زبان، ارتباطات و مهارت های اجتماعی آن ها گام هایی بردارند.

4-1- اهداف تحقیق

1-4-1- هدف اصلی

بررسی رابطه بین رشد زبان و رشد اجتماعی دانش آموزان پایه اول دبستان

2-4-1- اهداف جزئی

- 1- تبیین سهم رشد اجتماعی دانش آموزان بر مبنای مؤلفه های رشد زبان
- 2- تعیین رابطه بین رشد زبان و رشد اجتماعی دختران
- 3- تعیین رابطه بین رشد زبان و رشد اجتماعی پسران
- 4- بررسی معنادار بودن تفاوت رابطه ی بین رشد زبان و رشد اجتماعی در دختران و پسران
- 5- بررسی رابطه بین کارکردهای مختلف زبان از جمله گوش کردن، سازماندهی، صحبت کردن، معنا شناسی و نحو با رشد اجتماعی
- 6- بررسی تفاوت رشد زبان و مؤلفه های آن در دختران و پسران
- 7- بررسی تفاوت رشد اجتماعی در دختران و پسران

1-5-5- قلمرو تحقیق

1-5-1- قلمرو مکانی تحقیق

این تحقیق بر روی دانش آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان مریوان انجام گرفته است. مریوان یکی از شهرهای استان کردستان است که از شمال به شهرستان سقز، از شرق به شهرستان سنندج و دیواندره و از جنوب شرقی به شهرستان سروآباد و از غرب و شمال غربی به خاک عراق محدود است. آب و هوای آن نسبتاً سرد و نیمه مرطوب است. لباس مردم منطقه کردی و به علت کوهستانی بودن، پوشش ساکنین ویژگی‌های خاص خود را دارد و مردم آن با زبان کردی صحبت می‌کنند. شهرستان مریوان از جمله شهرستانهایی است که در دهه 70 خورشیدی به دلیل دستیابی و خرید و فروش کالاهای خارجی و داخلی و دایر شدن بازارچه مرزی، تغییرات جمعیتی چشمگیری داشته است.

1-5-2- قلمرو زمانی تحقیق

این تحقیق در سال تحصیلی 1389-1390 انجام گرفته است.

1-6-6- سؤالات و فرضیات تحقیق

1-6-1- فرضیه اصلی

بین رشد زبان و رشد اجتماعی دانش آموزان اول ابتدایی شهرستان مریوان رابطه معنی داری وجود دارد.

1-6-2- فرضیات فرعی

1- بین کارکردهای مختلف زبان (گوش کردن، صحبت کردن، سازماندهی، معنا شناسی و نحو) و رشد اجتماعی رابطه‌ی معنادار وجود دارد.

2- هر یک از مؤلفه‌های رشد زبان متغیر رشد اجتماعی را تبیین می‌کند.

3- بین رشد زبان و رشد اجتماعی دختران رابطه معنی داری وجود دارد.

4- بین رشد زبان و رشد اجتماعی پسران رابطه معنی داری وجود دارد.

5- میان رابطه‌ی رشد زبان و رشد اجتماعی دختران و پسران تفاوت معناداری وجود دارد.

1-6-3- سؤالات تحقیق

1- آیا بین رشد زبان و مهارت‌های آن در دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟

2- آیا بین مهارت رشد اجتماعی دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟